

**«ԱՄԵՆ ԻՆՉ ՍՈՒՐԲ Է ԱՅՆՏԵՂ,
ՈՒՐ ՆՎԻՐՈՒՄՆ Է ՇՆՐԱԴՐՈՒՄ»**
(*Ճեմարանավարտ ութ սարկավագներ պաշտպանեցին
ավարտանառները*)

Ամեն մի ժամանակաշրջան իրենն է թելադրել մարդկությանը, սեփական կնիքը բողոք ապրած տարիների վրա՝ ապագային փոխանցելով ապրածն ու չապրածը՝ ֆննելու, դասեր քաղելու, վերաթմբելու և, ինչու չէ, նույնիսկ վերսկսելու և վերափոխելու։ Այս իմաստությամբ հարստացած է կերտել իր պատմությունը հայ կարողությունը՝ սեփական հարատևության մեծագույն խորհուրդ-առնվազնային նկատելով գիրք ու գրչությունը, հոգու և մտքի հարստությունը։ Այսպես դարեր ի վեր, միշտ և հավիտյան...

Այս թելադրանքով նաև հիմնվեց Գևորգյան Հոգևոր ձեմարանը՝ երջանկահիշատակ Գևորգ Դ Կաթողիկոսի նախաձեռնությամբ, որ իր անցած 43-ամյա փառահեղ ուղին պսակեց փառքի ու անմահության այն դասիներով, որոնց կրողները եղան հայ ժողովրդի երախտավոր զավակներից շատերը։

Ճիշտ նույն թելադրանքով հայոց պատմության հետագա ընթացքին փորձեր արվեցին՝ վերաբացել հոգևոր մտքի այս դարանոցը, որ սակայն գեղեցիկ ու անմեկնելի երազի փոխվեց՝ ներառելով նաև երջանկահիշատակ վազգեն Ա Վեհափառ Հայրապետի գահակալության տարիները։

Իսկ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Հայրապետը իրականությամբ կերպավորեց այդ երազանքը և այսօր, հոկտեմբերի 30-ին, ութ տասնամյակների հեռվից, կրկին ուրախությամբ և աշխույժով շնչեց Գևորգյան Հոգևոր ձեմարանը, զի, վերաբացումից հետո, առաջին անգամ, կոմիտայան շնչով պատկերազարդված սրահում, ի մի եկան հոգու և մտքի սպասավորները՝ հավաքելու առատ հունձքը, որ տարիների իրենց ֆրոնտալն աշխատանքի արդյունքն է, մերօրյա վավերագրությունը։

Ձեմարանավարտ ութ սարկավագներ՝ Սամվել սարկավագ Խաչատրյանը («Հնդկահայ գաղութը և Մայր Աթոռի նվիրակությունը Հոդկաստանում»), Տիգրան սարկավագ Սանույանը («Հայ եկեղեցու գույքի և կալիքի բուժարարությունները Հայաստանում 1920-1925 թթ.»), Նշան սարկավագ Հովհաննիսյանը («Մատենագիտություն «Էջմիածին» ամսագրի 1974-1983 թթ.»), Գեղամ սարկավագ Մարտիրոսյանը («Հայ եկեղեցու բարեկարգության խնդիրները 20-րդ դարում»), Խորեն սարկավագ Ստեփանյանը («Հայ եկեղեցական և խաղաղական գործիչների վերաբերմունքը ԽՍՀՄ-ում հանդիպելով Հայաստանի ազատագրության հարցը 18-րդ դարում»), Արթուր սարկավագ Պողոսյանը («Հատկանշական վաճառ և նրա վաճառական դպրոցը»), Հրաչ սարկավագ Հովհաննիսյանը («Վաղարշապատի դպրոցը 17-րդ դարում») և Հայկ սարկավագ Գամաղելյանը («Վահան Մայրապետի վարդապետ Պարսամյանը»), իրենց հոգևոր հայրերի, ուսուցիչների, ինչպես նաև ձեմարանի սանների ներկայությամբ և Գարեգին Ա Վեհափառ Հայրապետի բարձր նախագահությամբ, ուսանողական վեց տարիներին ձեռք բերած յուրօրինակ հաշվետվությունն էին ներկայացնում։ Ավարտանառների պաշտպանությունը ոչ միայն սարկավագների գիտելիքների փնտրությունն էր, այլև նրանց մտքի վերլուծական կարողության գնահատանքը, որ առավել ամրագրվեց ավագներից փոխանցված հոգևոր կյանքում հետագա գործունեության հարդորով։

Նորին Սուրբ Օծությունը, ունկնդրելով սաների խոսքը, լսելով համձնատոգովի գնահատումը, ցերեկների հետ կիսեց իր մտածումները, հույս եղյամեց, որ գրելիք հետագա թեզերն առավել խոր միտք և հարցի հրատապություն կունենան, որովհետև այսօրվա փորձի պակասն իրենց այլևս զգացնել չի տա: Շարունակելով իր միտքը, Վեհափառ Հայրապետն ի մասնավորի ասաց.

«Ես ցանկանում եմ, որ բոլորիս Հիշողության և ուշադրության մեջ այս պահը արձանագրվի որպես մի Հիշարժան երևույթ, որն արձանագրվելու է նաև Գեորգյան Ճեմարանի պատմության մեջ: Քանի տարիներ ի վեր նման նիստ չի գումարվել այս շենքում: Ես ցանկանում եմ, որ Գեորգյան Հոգևոր Ճեմարանի անցյալում եղած այս ավանդությունը ոչ թե պահվի ձեռագրերում, այլ խորքային, բովանդակային տեսակետից դառնա նույնիսկ Հառաջալի դեպի մեր գիտական աշխատանքը: Դրա համար ես գնահատում եմ այս երևույթը, գնահատում եմ տեսչությանը, տեսուչ Հայր Սուրբին, որ վերջին շաբաթվա ընթացքում կազմակերպեց այս նստաշրջանը, նաև բոլոր գիտնական և դասախոս մտավորականներին, ովքեր ղեկավարեցին մեր սարկավազների առաջին պրպտողական-քննարկական, ուսումնասիրական այս աշխատանքը: Իմ գնահատանքն եմ հղում նաև մեր սարկավազներին, ովքեր թեև լարված աշխատեցին, բայց ոչ տակավին լիովին դոհացրեցին, որովհետև թե՛ այս ղեկուցումներից իմ ստացած տպավորությունը և թե՛ որոշ թեզերի աչքի անցկացումը ինձ համար պարզ դարձրին, որ շատ ավելի խորը ուսումնասիրություններ պետք է լինեն ավարտաճառերը, քան ինչ որ մենք այս վերջին շրջանում թերևս ունեցել ենք:

Այստեղ ես պիտի հետևյալն ասեմ: Այն սարկավազները՝ ութը անձերը, ովքեր այստեղ ներկայացրին իրենց ավարտաճառերը, և որոնց մասին մենք լսեցինք ղեկուցողների, ընդդիմախոսների ու հարց տվողների տեսակետները, պաղ ջուր չխմեն այս սրահից գնալուց հետո և ասեն՝ մենք ավարտեցինք: Նկատողություն անող ընդդիմախոսները շատ քաղաքավարի գտնվեցին, շատ ավելի ասելիք ունեին, քան ասացին: Հետևաբար, իմ ցանկությունն է, որ նրանք այս նկատողությունների հիման վրա իրենց աշխատանքները ավարտած չնկատեն, այլ գնան, վերլուծության ենթարկեն:

Այս հանգրվանին ես ուզում եմ ասել, թե ինչ է ավարտաճառի ըմբռնումը, ինչու ենք գրում ավարտաճառ: Որպեսզի տիտղոս առնենք, որպեսզի մակդի՞ր առնենք, թե որպեսզի նպաստ բերենք, մի քայլ արձանագրենք դեպի խորք, դեպի հառաջ այն գիտության ծով աշխարհին մեջ, որ գտնվում է մարդու առջև և, մանավանդ, Հայ ժողովրդի առջև, երբ մեր պատմությունը, մշակույթը, արժեքները տակավին չեն Հայտնաբերված այն ամբողջականությամբ, Հարազատությամբ, առարկայականությամբ, ինչ որ ես հասկանում եմ, թե պետք է լինի: Երկու տեսակ թեզեր կամ ավարտաճառեր կան աշխարհում: Կան ավարտաճառեր, որոնք նորույթ են բերում, նոր լույս են սփռում գիտելիքի, մի հարցի, մի պատմական շրջանի, մի դեպքի, մի երևույթի, մի գաղափարի, մի արժեքի վրա, և կան թեզեր, որոնք եղած նյութերի դասավորումն են, կոխված գետիներին վրա քայլվածք են, այլ ոչ թե նոր երևույթներ Հայտնաբերելու առաջադրանք: Եվ, քնականորեն, ես հասկանում եմ, որ սարկավազական առաջին աստիճանի վրա այդպիսի խորքային, որակային բարձրության թեզեր սպասելը դժվար է: Բայց փորձը կարևոր է: Երբ դա երկրորդ աստիճանը ավարտաճառի՝

աբեղայական աստիճանը, որ վարդապետության թեկնածության համար է, այդ թեգերը պետք է լինեն այնպիսին, որ երբ քննարկվեն քննիչ հանձնախմբի կողմից, առաջարկվեն հրատարակության: Հրատարակությանը փորձաքար է: Ես գիտեմ, որ եղել են ավարտաճառեր, որոնց համար արխիվները փորձարկներում, երբեք լույս չէին տեսել: Հարյուրավոր արխիվների փորձարկներում, երբեք լույս չէին տեսել: Համապարաններում:

այդպիսի ավարտաճառեր կան աշխարհի բոլոր համապարաններում: Ես ուզում եմ մի կարևոր երևույթի ևս անդրադառնալ: Որևէ մի թեգ առհասարակ բաղկանում է չորս գլխավոր մասերից.

ա) Հարցադրում. ինչի՞ մասին ես ուզում գրել և ինչո՞ւ ես գրում: Ինչպես ճարտարապետն է իր մտքում գծում իր շենքի նախագիծը, դա իր առաջադրանքն է:

բ) Ներկայացնում է մինչ այդ կատարված աշխատությունների, եզրակացությունները: Երկրորդ, որը կլինի Հոդի ուսումնասիրությունը, այսինքն՝ եթե ուզում եմ այդ շենքը կառուցել, արդյոք Հոդը, դիրքը, այսինքն՝ եթե ուզում եմ այդ շենքը կառուցել, արդյոք Հոդը, դիրքը, բարձրությունը, թեքվածությունը թույլատրում են: Ուրեմն, նախքան բարձրությունը, թեքվածությունը թույլատրում են: Ուսումնասիրել, իմանալ, թե շենքի կառուցումն սկսելը, գետնի պետք է իմանալ, թե մինչ ինքը այդ մասին ի՞նչ է արվել: Դրա համար նա պետք է իմանալ, թե մինչ ինքը ի՞նչ անձեր, ի՞նչ նյութեր և ի՞նչ գրքեր են շոշափվել իր նյութի առնչությամբ, դրանք պետք է ուսումնասիրել, որպեսզի կարողանա այդ ուսումնասիրությունների հիման վրա տեսնել իր բերելիքը: Այս տեսակետով, ուրեմն, երկրորդը կլինի նյութի նախընթացի ներկայացումը:

գ) Երրորդը կլինի իր նյութի պարզաբանումը, վերլուծումը՝ անալիզը:

դ) Եվ չորրորդ բաժինը՝ եզրակացությունը, իր ուսումնասիրած նյութի կարևորությունը այդ ընդամանում եղած ընդհանուր նյութերի մասին:

Ես այստեղ մի փոքրիկ փակագիծ եմ բանալու: Այսօրվա ներկայացված ութ ավարտաճառերից մեկի վրա ես ուզում եմ ձեր ուշադրությունը հրավիրել և, որովհետև ես էի առաջարկել այդ նյութը, դրա համար եմ ուզում այդ մեկը լինի: «Բարեկարգության հարցը 20-րդ դարում», թե ի՞նչ եղավ 20-րդ դարում Հայ Եկեղեցու բարեկարգության մարզում:

Եկեղեցին երբեք չի եղել կայունացած վիճակում, Եկեղեցին զարգացողական ընթացք է ունեցել դարերի ընթացքում: Առաջին դարի Եկեղեցին չէ այն, ինչ որ էր չորրորդ դարի Եկեղեցին, և չորրորդ դարի Եկեղեցին չի եղել այն, ինչ որ եղել է 14-րդ դարի Եկեղեցին: Եկեղեցին նույնն է երեկ և այսօր, նույն և համիլյան, բայց իր արտահայտության եղանակի մեջ նա ժողովրդի կարիքների համաձայն փոխել է գործելու որոշ եղանակներ՝ առանց իր էության մեջ ինքնության այլափոխման: Արդ, այս հարցը 20-րդ դարում դրվեց մեր Եկեղեցու համար: Ես հիշում եմ, երբ առաջին անգամ իմ թեգի նյութն առաջարկեցի դասախոսիս, «Հայաստանյայց Եկեղեցին և Քաղկեդոնի ժողովը», կտրուկ մերժեց: Ասաց, թե չես կարող մի թեգում ներկայացնել ամբողջ պատմության ընթացքին Քաղկեդոնի ժողովի մասին եղած երևույթները: Դու պիտի նեղացնես դաշտը, որպեսզի խորացնես մշակումը: Ասաց, ուրեմն առաջին վաթսույն տարիները պիտի առնես, ոչ թե 1800 տարիները: 60 տարվա մեջ ի՞նչ պատահեց, 451 թվականից մինչև 511 թվականը, պետք է ուսումնասիրես, այլ ոչ թե ընդհանուր կերպով խոսես Հայ Եկեղեցու մասին, ուր նորություն բերող ոչինչ չի կարող լինել: Ուրեմն,

ասաց, անկոխ գետիններով պիտի անցնես, չհրատարակված փաստաթղթեր պիտի թարգմանես, և այդ պարագային կընդունենք քո թեզը, այլապես չենք ընդունի: Նման կերպով էլ ես մտածեցի, թե բարեկարգության հարցը ողջ Հայ եկեղեցու մեջ բավականին ընդարձակ կլիներ, մանավանդ սարկավազության աստիճանի վրա, տակավին փորձի պակաս ունեցող մի անձի համար, հետևաբար ասացի 20-րդ դարը:

Արդ, հարցադրումը: 20-րդ դարում եղել են մտածողներ, որ նախաձեռնել են աշխատանքներ, և մենք ցանկանում ենք այդ աշխատանքները լուսարանել այսօր: Ոչ թե բարեկարգության մասին տեսակետ հայտնել, այլ ի՞նչ է կատարվել այդ ուղղությամբ: Եվ այն է մեկական գլխով ներկայացնել, թե ի՞նչ է կատարվել Կոստանդնուպոլսո Պատրիարքությունում, ի՞նչ է կատարվել Երուսաղեմի Պատրիարքությունում, ի՞նչ է կատարվել Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում և հետո ի՞նչ է կատարվել Լիբանանում Կիրիկիո Կաթողիկոսության վերահաստատումից հետո և 1917-ի ժողովը: Ամենից կարևորը, ամենից լուրջ գործը, որ արել է, խորեն Մուրադբեկյան Կաթողիկոսն է արել, երբ 1937 թ. իր կոնդակը հրատարակեց: Այդ օրվան Գերագույն Հոգևոր Խորհուրդը մշակել էր զեկուցում, մի ընդարձակ գրություն, որ համատեստորեն Հայ եկեղեցու բարեկարգությունը համապարփակող, ընդգրկող մի այնպիսի պատկերացում է տալիս, բոլոր հարցերը դրված են ճիշտ Հայեցակետով, ճիշտ կտրվածքով, ինչպես ասում են: Այդ մասին դրվեցին հոդվածներ, տպագրվեցին գրքեր:

Երկրորդ՝ հարցերից առաջինը կլինի՝ պատմական տեսակետից ի՞նչ կատարվեց, ապա թե՛ ըստ էության, ըստ բովանդակության ի՞նչ կատարվեց: Եվ այսպես. առաջին հարց՝ եկեղեցական արարողությունների հարցը. Հասկանալի է ժողովրդին, թե Հասկանալի չէ, ի՞նչն է սկզբնականը, ի՞նչն է հետսամուտը, ի՞նչն է նետելին, ի՞նչն է խոտելին՝ այս բոլորը պետք է քննարկվեն ըստ բովանդակության: Տեսեք, երկու բաժին ենք ունենում այստեղ. մեկը՝ պատմական զարգացումը՝ ի՞նչ է կատարվել, մյուսը՝ ի՞նչ հարցերի ըստ էության անդրադարձանք:

Տեսեք, մեկ հարցում արվեց, բայց այդ հարցումը պատասխան չստացավ: Հարցը վերաբերվում է տոմարին: Այս մասին Հայր Բագրատն ասաց, թե սարկավազը գրեւ է, որ խանգարում է Հայ եկեղեցու միությունը: Դա եկեղեցու միությունը չի խանգարում: Եկեղեցին չի դադարել մի լինելուց, բայց խանգարել է եկեղեցու ծիսական դրությունը: Ծիսական կիրարկության եղանակը մեր ժողովրդի մեջ չփոթ է ստեղծել, թե ինչպես, օրինակի համար, մի քաղաքում՝ Երևանում, Լիբանանում կամ Ամերիկայում, մենք հունվար 6-ին ենք տոնում Սուրբ Մովսեսը, Երուսաղեմում և Ռուսաստանում կամ Վրաստանում տոնվում է 19-ին: Դա խանգարում առաջ կրերի ոչ թե եկեղեցու միությունը, ըստ էության միությունը, այլ այդ եկեղեցու միասնական ծիսական արտահայտության եղանակում:

Ապրեք, և թող այսօրվա ուրախությունը առավել կրկնապատկվի այն օրը, երբ այս նույն սրահում դարձյալ կհավաքվենք՝ ունկնդրելու ձեր վարդապետական թեզերի պաշտպանությունը»:

Հավարտ իր հայրակաճ խրատ-հորդորի, վեհափառ Հայրապետ սարկավազներից Նվիրեց մեկական ժամացույց, որպեսզի, կրելով այն, Երանմշտապես հիշեն ժամանակի անկրկնելիության, անցավորության, մահ՝

անպարագրելիության մասին, այսինքն՝ ժամանակը երբեք չլսվեց այդ փոփոխականության, այլ փորձեց արժևորել այն իրենց բարի ու խամտալից գործերով, առարկայով, այլ փորձեց արժևորել այն իրենց վեհացնող գիտելիքներ ամբարներով, իսկ միտքը խորացնող, մտքին թև տվող, հոգին վեհացնող գիտելիքներ ամբարներով, իսկ այս ողջ հարստության բազմ ու պսակը եղող ճշմարտությունը լինի նրանց միակ ռեզիլիենցը, որովհետև բանկ է ժամանակը, սակայն ավելի բանկ է ճշմարտությունը...

«ԱՄԵՆ ՄԱՐԴՈՒ ՀԱՄԱՐ Ի ԲՆԵ ՄԻ ԿՈՉՈՒՄ ԿԱ»

Մեծ գրող Բալզակի այս խոսքերը, թերևս իմաստացած են իր ժամանակաշրջանում կյանքն իրավամբ ապրող և կյանքի էջերի սևին ու ճերմակին մոտիկից փայծանոթ մարդու եզրահանգումով, ում համար վիշտը, դժբախտությունը, տխրությունը, թշվառությունն ու տառապանքը միախառնվելով, մշտապես ծնունդ են տվել լավին ու քարուն, գեղեցկին ու վսեմին: Սակայն եթե մե՛ր օրերի վկայագիրը լինեք, համոզված եմ, որ անպայման պիտի շարունակեք միտքը՝ Ամենայն Հայոց վեհափառ Հայրապետի մասին խոսելիս: Այդ ժամանակ երևի այսպես կհնչեին Բալզակյան ճշմարտությամբ շնչող խոսքերը. ամեն մարդու համար ի բնե մի կոչում կա, սակայն բացառիկ են այն մարդիկ, ովքեր կարողանում են միանգամից համատեղել մի քանի կոչումներ՝ դրանցից յուրաքանչյուրին տալով առանձնակի շուք, նույն բարձրության աստիճանի վրա պահելով, և ոչ միայն պահելով, այլև դարձնելով կյանքի նպատակ, ձգտում, դավանանք...

Այս համոզումով և իրենց առաքելության բարձր գիտակցումով էին հոկտեմբերի 30-ին Գևորգյան Հոգևոր ձեմարանի նույն սրահում գտնվում նաև Հայոց փիլիսոփայության ակադեմիայի նախագահության անդամները՝ ակադեմիայի պրեզիդենտ Գևորգ Բրուտյանը, ՀՀ Ազգային Ակադեմիայի փոխպրեզիդենտ Սերգեյ Համբարձումյանը, Երևանի Պետական Համալսարանի փիլիսոփայության և սոցիոլոգիայի ֆակուլտետի դեկան Էդուարդ Մալգարովը, Երևանի Պետական Համալսարանի նախկին պրոռեկտոր Լյուդվիգ Կարապետյանը:

Հայոց փիլիսոփայության ակադեմիան, պրեզիդենտի թափարակ իսկ ասած, իր բնույթով երկրորդն է ողջ աշխարհում: Եվ այսօր համաձայն ակադեմիայի նախագահության որոշման, իրենց բարձրագույն պարգևը՝ «ՌԱՎԻԹ ԱՆՀԱՂԹ» մեդալը, որպես երախտիքի ու խոնարհության դրսևորում, առաջինը շնորհում էին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գաբրելին Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին՝ որպես լավագույն փիլիսոփայի ու մտածողի:

Խոսելով Նորին Սրբության փիլիսոփայական հարուստ մտքի խորության, գրած հետաքրքիր հոդվածների մասին, ակադեմիայի պրեզիդենտն արգամձակելի ճշեց.

«Հարգարժան Հոգևոր Հայրեր, Գևորգյան ձեմարանի սիրելի սպեքը.

Ես և իմ գործընկերները, որ ներկայացնում են Հայոց փիլիսոփայական ակադեմիայի նախագահությունը, եկել ենք այստեղ մի վսեմ առաքելությամբ: Հայոց փիլիսոփայական ակադեմիայի նախագահությունը որոշում է ընդունել իր բարձրագույն պարգևը՝ եռամսհ փիլիսոփա Դավիթ Անհաղթի անվան Հուշամեդալը Հանձնել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գաբրելին Ա-ին:

Լսելով Ձեր սաների ճառերը, ես որոշ չափով ընդարձակեցի իմ գիտելիքները, նաև հասկացա, որ պետք է բացատրեմ որոշ հասկացություններ, որոնք

կհիմնավորեն մեր այս որոշումն ու գործելակերպը: Առաջինը փիլիսոփայությունն մասին է: Փիլիսոփայությամբ տարբեր ժողովուրդներ ներկայանում են աշխարհին: Երբ Հույներ ենք ասում, մենք նախ և առաջ նկատի ունենք Պլատոնին, Սոկրատեսին, Արիստոտելին: Իսկ այսօր փիլիսոփայության մասին խոսելիս, հիշում են Հայաստանը, մեր փիլիսոփայական ակադեմիան, որովհետև, Հայաստանից բացի, միայն մի երկիր ունի նման ակադեմիա: Ընդ որում հեշտ չէր հիմնադրել այդպիսի ակադեմիա, քանի որ պետք էր նաև 20-րդ դարի խոշորագույն փիլիսոփաների համաձայնությունը՝ այսպիսի ակադեմիա Հայաստանում ստեղծելու: Այն ոչ միայն ստեղծվեց 11 տարի առաջ, այլև արդեն 11 տարի է, ինչ այդ ակադեմիայի անդամ են աշխարհահռչակ փիլիսոփաներ Ամբրիկայից, Անգլիայից, Հունաստանից, Կանադայից, Նոր Զելանդիայից և այլ երկրներից: Այժմ մեր 39 ակադեմիկոսներից 20-ը այդ երկրներից են, և բոլորի համար էլ Դավիթ Անհաղթը եռամեծար է, որովհետև նա այն իմաստասերն է, որ պատիվ կբերեր ցանկացած ժողովրդի: Դավիթ Անհաղթի անունը կրող մեզալը, որպես բարձրագույն պարգև, ամրագրվեց նաև 1980 թվականին, երբ համաշխարհային չափանիշներով Հայաստանում ու այլ երկրներում՝ Հունաստանում, Ամբրիկայում, Բուլղարիայում և այլն, նշվեց Դավիթ Անհաղթի 1500 տարին: Մի մարդ, որ, այլ երկրների փիլիսոփաների հետ բանավիճելիս, այնքան բարձր է պահել փիլիսոփայության պատիվն ու փիլիսոփայական գիտելիքների այնպիսի իմացություն է ցուցաբերել, որ անվանվել է եռակի մեծ և անհաղթ փիլիսոփա:

Մեր պատմության քառուղիներում այնպես է պատահել, որ մեր եկեղեցին և Հոգևոր Հայրերը առանձնահատուկ առաքելությամբ են Հանդես եկել: Պատմությունը մեզ պարտադրել է, որ մենք Հարգանքով վերաբերվենք մեր Հոգևոր Հայրերին, որովհետև նրանց կատարած Հայապաշտպանության գործը, Հայ մտքի զարգացման գործում, անուբանալի է: Հիանալի կերպով շարունակում է մեր լավագույն Կաթողիկոսների ավանդույթը և ամեն ինչ անում է մեր ժողովրդի համար Գարեգին Ա Վեհափառ Հայրապետը: Որպես գրչի մարդ, ես պետք է ասեմ, մենք բարձր ենք գնահատում նրա գրչի արգասիքը հանդիսացող ստեղծագործությունները: Նա մոտ է մեր Հոգուն նաև որպես գրչակից, որպես ստեղծագործող և ամեն կերպ պաշտպանում է Հայ գիտությունը:

Այժմ մենք հրատարակում ենք Հայոց փիլիսոփայական ակադեմիայի օրգանը: Այն առաջին ամսագիրն է գիտության բնագավառում անգլերեն լեզվով, անգլիախոս երկրների համար: Մեր Հայրապետը մեծ եռանդով ու ջանասիրությամբ է պաշտպանում այնտեղ տեղ գտած դադափարները, օժանդակում ամեն կերպ: Ամսագրի հենց առաջին համարում առաջին հոդվածը Վեհափառ Հայրապետին է: Ու կարող եմ շարունակել, այլ կովանհներ ևս բերել մեր որոշման օգտին, բայց կարծում եմ, որ այսքանն էլ բավական է՝ հասկանալու համար, թե ինչու մենք Հայաստանում Դավիթ Անհաղթ առաջին մեզալը՝ մեր բարձրագույն պարգևը, չնորհում ենք Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա Կաթողիկոսին:

Ակադեմիայի պրեզիդենտ Գևորգ Բրուսյանի ձեռնից ընդունելով պատվավոր պարգևը և շնորհակալություն հայտնելով բարձր գնահատանքի համար, Նորին Արքեպիսկոպոս իր ուրախությունը կիսեց ներկաների հետ:

«Ես իմ շնորհակալությունն եմ Հայտնում այս անակնկալի համար: Պիտի ասեմ, որ Դավիթ Անհաղթի մեզալը երբ տեսա, նկատեցի ինձ ուղղված նրա խորունկ

Հայացքը. մտածեցի՝ թե ինչպես պետք է իր այդ նայվածքի դիմաց պայծառ դեմքով ներկայանամ: Ուրեմն, պետք է ավելի շատ աշխատեմ, որպեսզի իմացության արժեքներին, գաղափարների ճշմարտություններին փնտրողների ճիշդ չափաչափ հայության միջից և չտարվենք միայն տնտեսական, տեխնոլոգիական այն հարցերով, որ քամում են մարդու էությունը, երբ այդ մարդը չի կարողանում հոգեկան և իմացական բարձունքներին հասնել՝ ըստ իր աստվածային կոչման: Հեռուազար, մաղթում եմ ի բոլոր սրտե ամենքիս նորանոր հաղթանակներ գիտության բնագավառում»:

Հայոց փիլիսոփայական ուկադեմիայի նախագահության անդամները Նորից Ասուր Օծությանը հանձնեցին նաև փիլիսոփայությանը վերաբերող գրքեր:

Վեհափառ Հայրապետի «Պահպանիչ»-ով ավարտվեց հանդիսությունը՝ Գևորգյան Ճեմարանի հարուստ ու ավանդաշատ պատմությանը մի նոր էջ հավելագրելով: Իսկ ներկաներից յուրաքանչյուրին, հատկապես Ճեմարանի սաներին մեզ մեզմե է միայն հիշեցնել, որ ով էլ լինե՛ք և կամ ուր էլ ապրե՛ք, միևնույնն է, ձեր կյանքի յուրաքանչյուր օրը անպայման մի նպատակի նվիրե՛ք ու ամեն երեկո կտեսնե՛ք, որ քարի գործ է կատարվել: Նաև չմոռանա՛ք, որ նվիրումն է արարում քարին կամ, ամերիկյան մեծ գրող, իմաստասեր ու բժիշկ Օլիվեր Հոլմսի քառերով ասած. «Ամեն ինչ սուրբ է այնտեղ, ուր նվիրումն է ձերադրում»:

ՄԱՐԻԱՄ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ